

tyás-szoborban Magyarország fénykorát ábrázoltam – nyilatkozta a leleplezés alkalmával – nincs több mondanivalóm, beszéljen a szobor”.

Fadrusz a szobor főalakját, Mátyás királyt uralkodásának egyik dicsőséges pillanatában ábrázolja, amint harci paripáján ülve a vajdahunyadi vár bástyájáról végigtekint hadai felett. A talpazat mellett a korszak négy kiemelkedő hadvezére áll: a baloldalt álló első alak *Magyar Balázs*, a király kedvenc hadvezére, a mellette lévő vitéz a legendás *Kinizsi Pál*, a kenyérmezei csata hőse, jobboldalt *Szapolyai János* nádor látható, majd *Báthory István* országbiró, erdélyi vajda. Ez utóbbi szobornak művészettörténeti érdekessége is van: ezt a szobrot ugyanis Fadrusz saját magáról mintázta, ennek bizonyítására a díszében a szoborhoz hasonló állásban, díszruhájában le is fényképezte magát.

A Mátyás-szobor bástyaszerű talpazatát *Pákei Lajos* építész tervezte, középben Magyarország címeivel és „Mátyás király” (ma: Mathias Rex) felirattal, a háttérrel a *Szent Mihály templom* későgótikus építménye zárja le.

Az avatást követően József főherceg Fadrusz Jánost a II. osztályú Vaskoronarenddel tüntette ki, Kolozsvár városától díszpolgárságot, az egyetemről tiszteletbeli filozófiai doktori címet kapott. Magyarországon ez volt az első eset, hogy a szépművészetek egyik művelője díszdoktor lett.

Az első világháborút követő impériumváltás után a határokon kívül maradt Fadrusz-szoborokra szomorú sors várt, de a kolozsvári Mátyás-szobor megúszta a magyar cimer és felirat leverésével, román feliratozással. Jelenleg a szobor körbe van deszkázva, restaurálásra vár, Kolozsvár művészeti emlékeit féltő lakosság és az odalátogatók sokasága reméli, hogy Kelet-Közép-Európa egyik legszebb tere és a Mátyás király szobor megmarad olyannak, amilyennek az elődök megalkották.

Fadrusz János utolsó nagy alkotása a *Szegeden* ma is álló *Tisza Lajos szobor*, mely 1899 és 1904 között készült. „Ezzel a szoborral – nyilatkozta a művész – a legifjabb Magyarországot, a mai Magyarországot fogom jellemezni”. Valóban, a szobor szimbolikusán Szeged városának az 1879. évi árvíz utáni újjáépítését, az ország gyors fejlődését ábrázolta: az országépítő akaratot Tisza Lajos királyi biztos szobra, a hősiesség pedig a három kubikus mellékalak jelképezte.

Fadrusz János dekoratív épületszobrai Budapest építészeti öröksége őrzi: az *Igazságügyi Palotán* a két törvényhozó szobra, a *Budavári királyi palotán* pedig a palotaőrző négy oroszlán, valamint a két lépcsőtartó atlasz szobra áll.

Minden idők talán legnagyobb magyar szobrászsenije váratlanul 1903. október 26-án Budapesten hunyt el, a Kerepesi temetőben alussza örök álmát.

Sebestyén Kálmán

Könyvészet: *Lázár Béla*: Fadrusz élete és művészete. Bp. 1924.; *Soós Gyula*: Fadrusz János. Bp. 1961.; *Gyalui Farkas*: A Mátyás király szobor pályázata. Pásztortűz, 1940. 64. old.; *Tavaszy Sándor*: Szobor mely él és beszél. Pásztortűz, 1942/11.; *Sebestyén Kálmán*: A szobor és alkotója. Igazság, 1973. április 28. *Miklósi Sikes Csaba*: Fadrusz János kolozsvári és zilahi működése a korabeli sajtó tükrében. *Ars Hungarica*, 1998. 122. old.

Wekerle – a múlt kötelez

Különleges ünnepsorozatot él meg ebben az évben Budapest, és ezen belül Kispeszt sajátos hangulatú városrésze, a Wekerle-telep. A főváros és a kerület rohanó életében barátságos kis sziget a városrész, mely 2008-ban különleges, kettős születésnapot ünnepel: éppen 100 éve, 1908-ban határozta el a telep felépítését az akkor regnáló Wekerle-kormány, és ugyancsak idén novemberben lesz az első polgári magyar miniszterelnök, dr. Wekerle Sándor születésének 160. évfordulója is, akitől a telep felépítésének ötlete származott.

A Wekerle-telep mindmáig olyan világhévízeti kuriózum, amelyet méltán tart számon a nemzetközi építészsakma, és amely otthonosságával, különleges közösségteremtő és -megtartó erejével például szolgálhat a modern, XXI. századi, ugyanakkor hagyományörző városi közösségi létformának. Jellegzetes építészeti környezete sajátos életformát teremtett. Mindez nyilvánvalóan döntő súllyal esett latba, amikor a városrész nemrég Magyar Örökség Díjban részesült.

A társadalmi háttér

A XIX. század utolsó huszonöt évében Budapest lakosságának száma a két és félszeresére nőtt, a főváros rövid idő alatt európai fogalmak szerint is jelentékeny gyárvárossá fejlődött. Megélénkült a nagyipar fejlődése, üzemek létesültek, s a polgári fejlődést szolgáló jogi, oktatási, egyházi, egészségügyi, közlekedési, népjóléti, kulturális, gazdasági, pénzügyi és katonai intézmények kezdték meg működésüket. Az ipar munkászekek százezreit követelte meg. A századforduló után a jobb kereseti lehetőségek reményében a vidéki kisvárosokból és a falvakból az ipari településekre – elsősorban a fővárosba és környékére – özönlött a földjét elvesztő, munkalehetőséghez a lakóhelyén nem jutó, nincstelen parasztság tömege. Az emberek átmeneti szállásokon, ágybérletekben húzták meg magukat. A fellendülés tartósnak bizonyult, s az iparnak képzett, kipihent emberekre volt szüksége. A munkavállalóknak lehetőséget kellett adni ahhoz, hogy otthon teremtsenek maguknak.

„Jóváhagyatik a pénzügyminiszternek az az intézkedése, amellyel néhai Sárkány József örökösének a Kispeszt község határában fekvő 472 ezer négyszögöl kiterjedésű ingatlanait négyszögölenként 6 korona 50 fillér vételár kikötése mellett a királyi kincstár részére megvásárolta. ... Felhatalmaztatik egyúttal a pénzügyminiszter, hogy 12 millió korona erejéig egyszerű kivitelben munkáslakásokat építhessen, és azokat az állami és más üzemek munkásai, esetleg alkalmazottai részére bérbe adhassa.”

Részlet az 1908. évi XXIX. törvényből)

A törvény miniszteri indoklásában dr. Wekerle Sándor miniszterelnök és pénzügyminiszter kifejtette, hogy a kormány gazdasági intézkedéseivel a nemzet egyetemes érdekeit és a nép jólétének emelését tűzte ki célul, hogy „otthon adjon az étellel tusakodó embernek.” A telep az állam által alkalmazott munkások számára épült: így ott elsősorban vasutasok, postások, rendőrök és állami nyomdászok kaptak bérleményt. Döntését így indokolta: „Megfelelő és az egyén gazdasági erejéhez mért otthon első alapja az elégedettségnek, jelentékeny tényezője az egészségnek, ápolója és fejlesztője az erkölcsnek, emeli a munkakedvet, fokozza a munkaképességet, szilárdítja a földhöz és hazához ragaszkodás kapacitait.”

Wekerle, miniszteri expozéjában az országgyűlés nyilvánossága előtt szociális elkötelezettségéről tett tanúbizonyságot. A munkás- és tisztviselőtelep építése során Wekerle új városépítési koncepciót valósított meg. Pénzügyi-városfejlesztési terve a kiegészítés utáni fellendülésre épült.

Az építési koncepció

Az 1908. év őszén az építkezéseket megelőző egyéb munkálatok is megkezdődtek; nevezetesen a pénzügyminisztérium a terület felosztására, berendezésére, valamint a háztípusok tervezésére nyilvános pályázatot írt ki, s ennek eredményeképpen a terület szabályozására 30. a háztípusokra szintén 30 pályaterv érkezett be. A tervek iránt közvetlenül érdeklődő pénzügyminisztert azonban egyik beosztási terv sem elégitette ki, s ezért Győri Ottmár főmérnököt bízta meg egy kivételi terv elkészítésével. A Győri által elkészített és az építkezések során megvalósított tervezetben az egymásra merőleges egyenes vonalak uralkodnak, de ezeknek merevségét és egyhangúságát az itt-ott elhajló és szelíden görbülő utcavezetések enyhítik és teszik változatosabbá.

Mind a telep területének beosztásában, mind a lakóházak típusainak megválasztásában is a célszerűség mellett a szépsézet szemponatok érvényesültek, nagy súlyt fektetve arra, hogy lehetőleg elkerüljék a hasonló jellegű lakóház-telepeken szokványos egyhangúságot. Ezért a háztípusokban, a lakásbeosztásokban, valamint a külső építészeti kivitelben és az épületeknek a teleken való elhelyezésében sokféleségre törekedtek. Erre legcélszerűbb megoldásként az a mód kínálkozott, hogy az építéssel több olyan építést bíztak meg, akik terveikbe a legtöbb eredetiséget és változatosságot vitték bele. Ily módon a telep építéskor 48 különböző háztípust alkalmaztak, főképpen a homlokzat kiképzésében, a házak külső színezésében és az épületeknek különböző elhelyezésében. Ez a sokféleség az egész telepnek változatos és hangulatos képet kölcsönöz.

A lakóházaknak mintegy 70%-a földszintes, 30%-a emeletes épület. A földszintes háztípusok a kisebb utcákban épültek, és a háztelkekre úgy vannak behelyezve, hogy az utca felől általában 4 méteres előkert marad szabadon, az emeletes házak ellenben a főutcákban és közvetlenül ezeknek vonalában helyezkedtek el. A telepi lakóházaknak ezekbe a típusába nem illeszthetők bele a főtérre – a Kós Károly tére – épített házak. A mintegy 11 500 ?ölnyi négyzetes térnek csak monumentális építkezés adhatta meg a megfelelő arányos keretet; a tér köré tervezett házak ennél fogva kétemeletesek, architektonikus kiképzésükbe a telep többi épületein is fellelhető motívumokat gazdag változatokban és nagyobb méretekben alkalmazták. A tér kialakítása Kós Károly érdeme.

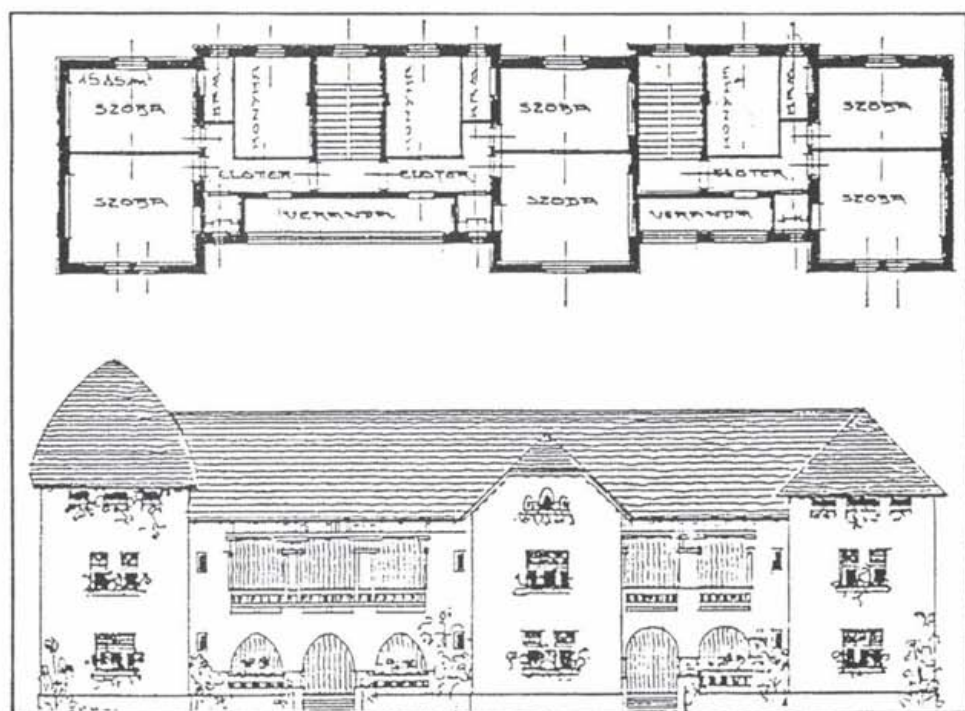
Egy városrész központjának meghatározó szerepe volt és van egy polgári település közösségeinek kialakulásában. A Wekerle-telep főterének kiépítésére külön pályázatot írtak ki, s Kós Károlynak, mint meghívott építésznek a terve nyert. A teret körülvevő utcák sugaras rendszerét a központba vezető nyolc befutót kötötte össze. A teret a Heintz Béla által – jóval később, 1930-ban – tervezett katolikus templom zárja le, tornya messziről jelzi a központ helyét. A főter 2. és 3. számú épületét és a kapuépítményt szintén Kós Károly, a 10. és 11. számú épületeket és a közöttük feszülő, pompás kaput Zrumeczky Dezső tervezte. A kor neves építészei közül különlegesen szép épületet tervezett még Schodits Lajos és Éberling Béla, s figyelmet érdemel az 1912-ben felépült rendőrségi épület. A központban – ahol főleg a tisztviselők laktak – üzletek sorakoztak, s ott épült meg az akkori idők legnagyobb élményét, szórakozását nyújtó mozi is. A befutó utak a Fő térre irányították az ügyeiket intézőket vagy a szórakozni és pihenni kívánókat. Az erdélyi kisvárosok hangulatát idéző tágas tér épületeinek és terének esztétikuma egy százada nemzedékeket köt Kispeszthez.

Messzire mutató elképzelés

Kispesztnek ez a része nemcsak Magyarországon, de Európa szerte is híres. A Wekerle-telep a XX. század legelején az angol Arts&Crafts kertváros-mozgalom és a magyar népi szecesszió egymásra találásának gyümölcse.

Wekerle Sándor beszédeiből, a telep építése során tett megállapításaiból kiderül, hogy a miniszterelnök tudatosan a jövőt (a hazát) akarta megteremteni, ez pedig az ő felfogásában együtt járt polgári életformával, az egzisztenciális biztonsággal, a nyugodt és dolgos élettel, az ésszerű életvezetéssel. Ehhez alkalmasnak bizonyult az ilyen civil „kisvilág”-ok kiépülése. Wekerle Sándor városépítő érdemei elvülhetetlenek.

A szerény kényelmet nyújtó lakás és a hagyományokat őrző kertművelés fokozatosan új életformát alakított ki a Wekerle-telepen. Lukovich Tamás fogalmazásával: „...a kis közösségekben, például a kis-

Schodits Lajos és Éberling Béla tervpályázata hatlakásos épület kialakítására (Nagy Gergely: Kertvárosunk, a Wekerle. Magyar Képek, Veszprém–Budapest, 1994. 19. old.)

A Sárkány és a Baross utca sarka a Wekerle munkástelepen
(Mohos–Hortobágyi: Regélő Kispeszt. Magyar Képek, Bp. 1994. 12. old.)

városokban, ahol az egy főre jutó viselkedési szituáció magas, az emberek jobban kötelezettségüknek érzik, hogy részt vegyenek a tevékenységekben, ezáltal működésben tartják a közösséget”.

Wekerle Sándor kezdeményezésére Budapesten, egy világváros külső kerületében, otthonos feltételeket teremtő kertváros épült. A lakóházakba végül is nemcsak munkások, hanem tisztviselők is költöztek. Olyanok, akiknek ún. „nyugdíjas állás”-uk volt. Postások, vasutasok, tanítók, orvosok, rendőrök és hasonlóak. Mai mércével mérve is modern lakóhelyet kaptak a beköltözők, a mozi, az iskolák, az üzletek, a szép középületek, a sportpálya, a főtér parkja, a lakások kertjei aktív tevékenységre kínáltak lehetőséget, s a telep lakói fokozatosan eljutottak a lokálpatrióta felelősségvállalásáig. Hamar megindult a közösségi élet. Még éppen csak elkezdődött a házak építése, még a templomok sem álltak, de a Kispeszt-Munkástelep Lakóinak Társasköre már 1911-ben megalakult. A társadalomban hasonló helyet elfoglaló emberek rövid idő alatt találtak egymásra, kapaszkodtak egymásba. Ez a – a munkáskultúrát is magába olvasztó, ám lényegében véve – polgári kultúra olyan erősnek bizonyult, hogy dacolt a háború-okozta szétszóratással, az 1950-es évek egységesítő, majd az 1960-as, 1970-es évek fellazító politikai törekvéseivel is. Nagy Gergely építéstörténész így fogalmazta meg a mai Wekerle-telepiek véleményét: „*Hosszú évtizedekig az itt felépült épületek a budapesti bérkaszárnyáknál lényegesen korszerűbb életfeltételeket nyújtottak, ... a hatvanas évekre elavulttá vált lakásokat könnyen korszerűsíthették. A lakók – még ma is – ragaszkodnak lakásaikhoz, s őrzik és élik a kertvárosi életformát.*” A telep közösségi életének fenntartására, a közösség összetartására irányul az egykori Társaskör szellemi jogutódja, a Wekerlei Társaskör Egyesület.

A Társaskör és a közösség

Az egykori Társaskör a diktatúra tiltása miatt megszűnt, majd 1986-ban alakult újjá. A kezdeti nagy lelkesedés később alábbhagyott; a Társaskör nem tudott igazi erjesztője, kovásza lenni a helyi társadalmi fejlődésnek. Az 1990-es évek végére azonban a lakosság közösségi igénye olyan erőssé vált, hogy különféle tüzek kezdték a langyos víz felforrósítását.

1990-ben alakult meg a Wekerlei Polgárok Önvédelmi Csoportja, a későbbi Kispeszt Polgárórság magja. Ez akkor még a Wekerlei Társaskör kebelében jött létre. Am az 1997-ben megalakult Wekerlei Futóklub már önálló szervezet volt, nem akart betagozódni sehova, sőt – lényegében véve – azóta is megmaradt nemhivatalos, baráti körnek.

És volt még egy szervezet, a Magyar Kollégium. Ez az egyesület valójában eredetileg a külhoni magyarság kulturális munkáját segítő jött létre 1996-ban. Am amikor a 2000-es évek elején kiderült, hogy Társaskör akkori vezetésétől nem várható előrelépés, a Magyar Kollégium belépett a Wekerle közéletébe és eseményeket kezdett szervezni. Először egy kiállítást, majd egy másikat, azután elkezdte támogatni a Wekerlei Futóklub rendezvényeit. Valójában az I. Wekerlei Székelykapu-Futás (2003) volt a fordulópont. A Wekerlei Futóklub – a Wekerle ismert sportközössége – akkorra már negyedik alkalommal rendezett futóversenyt a telepen. S az esemény – a kedvező visszajelzések hatására – egyre terbélyesedett. Persze, hogy két esztendővel később már kézenfekvő volt a felvetés: a Wekerlei Székelykapu-Futásra építve meg kellene rendezni a wekerleiek tavaszi nagyrendezvényét: a Wekerlei Székelykapu-Napot! Egy ilyen – kulturális elemekkel is megspékelt – nagy sportrendezvény megvalósításához rengeteg háttér munkás szükséges. Romhányiné Kovács Mária köré verbuválódott egy csapat, akik (közülük többen maguk is a futóklub tagjai), azt mondták: „*a verseny megszervezésével jó ügyet szolgálunk, jövőnk és segítünk, csak mondd, hogy mi a dolgunk!*”

Akkor fedezte fel az éppen beindult wekerlei közösségi életet Szebenyi Marianna, akinek az volt a vágyálma, hogy a telep központi terén nyári vasárnapokon egyszer ismét térzene lesz. A Magyar Kollégium ezt az ötletet is befogadta, lett térzene, és Marianna is belépett a tenni akaró közösségbe. Azután az ő ötlete alapján ennek a társaságnak Wekerlei Önkéntesek Köre lett a neve. Amikor ez az elnevezés megjelent szórólapokon, plakátokon, voltak, akik jelentkeztek, s kérdezték: hogyan lehet ennek a körnek tagjává válni. A válasz kézenfekvő volt: „*mi sem egyszerűbb, vállalj valami munkát!*”

A fordulat

2006 májusában a tagság leváltotta a régi Vezetőséget. S a közgyűlést követően szinte „felrobbant” a telep. Egyik pillanatról a másikra új arcok jelentek meg, tele tenniakarással, ötlettel. Debreceni Zsuzsa a PR-munkával kezdett foglalkozni. Udvari Hajnalka kitalálta azt, hogy miként lehet a wekerleieket megnyerni a képzőművészet számára. Kiss Judit és Renner Kata, Pomázi Viki beszállt a nagyrendezvények szervezésébe. Beálltak a csapatba a polgárőrök is. A társasköri hangulat megváltozott, emberek kezdtek bejárni Társaskörbe, amelynek hangulata alkalmanként olyan volt, mint egy sztrájkpanyák: szenvedélyes és dinamikus. Alig lehetett úgy belépni a helyiségbe, hogy ne lett volna ott egy-két ember, amint éppen izgatottan vitatkozik, vagy higgadtan mérlegel, végül egyezik meg a dolog mikéntjében, azaz viszik előre az ügyeket! S ma már a WTE új Vezetőségének több tagja is – élükön az új elnökkel! – kiveszi a részét a munkából.

Kezdetől fogva fontos volt a közönségkapcsolat. Gyűlte a villámposta (e-mail) címek. Romhányiné elindította a Wekerlei Hírhálót. Ez a hírforrás kizárólag a Wekerléről szóló híreket közöl.

A 2007-es év azért volt jelentős a Wekerle életében, mert ez volt az első teljes, az új WTE-vezetőséggel végigvitt évünk. No meg, ebben az évben kellett felkészülni a Wekerle Centenáriumra. Az, hogy a 100. év megünneplése kötelezettséget ró a ma itt élőkre csak nagyon lassan kezdett tudatosodni a wekerleiekben. Egyedül az új elnök, Nagy Tamás hajtogatta konokul azt, amit már évekkal ezelőtt elkezdett mondani: „*a Centenáriumot méltóképpen kell megünnepelni!*”

A „szerencse” az önkéntesek kezére játszott! A 2006. évi Wekerlei Székelykapu-Napon külső cég adta a kézműves tevékenységeket összefogó installációt: a Világfát. 2007-ben azonban nem volt mód azt a szolgáltatást igénybe venni; így a szervezők ott maradtak világfa nélkül. De a rendezvény előkészítése során egy beszélgetés alkalmával valaki egyszer csak kimondta: miért ne lehetne nekünk saját, wekerlei világfánk?! Aztán az egyik áprilisi este, munka után, úgy 10 óra körül az egyik lakáson összegyűltek néhányan: Somló Judit és Fazekas Csaba építészek, Urmai Ungurán László festőművész, Iváncsics László építőmérnök Csóka Eszter és Szebenyi Marianna népművelők, no meg a házigazdák, Romhányiné Kovács Mária tanár és Romhányi András népművelő. Elkezdtek beszélgetni. Volt, aki rajzot hozott; volt, aki ugyanezt a számítógépén; s volt, aki ötletét adta közre. Közben elfogyott néhány pohár bor is. A negyedik, éjszakába nyúló beszélgetésen már tudták, jó úton járnak; csak be kell fejezni a közös szellemi alkotást. Ez is megtörtént! Iváncsics Laci pedig nekilátott! Három héten át, napi tizenkét órában faragta, illesztgette, ragasztotta a fát. Aztán az egyik éjjel végre sikerült felállítani Laciék kertjében. Neve ez lett: Wekerlei Életfa. S a wekerleiek az első pillanatban magukénak ismerték el, elfogadták. Az érzelmekből és tudatosságából született alkotás egy húrton rezgett a helyiek lelkével.

A lakosság bevonása a Wekerle Centenárium programba

Még sehol sem tartottak a Centenárium dolgai, amikor – még 2006 telén – valaki kitalálta, hogy: „Legyen nekünk saját karácsonyfánk!” Azonnal összeállt egy kis stáb; ki is választottak a Kós Károly téren egy szép fenyőfát, felhívást intéztek a lakossághoz, és – láss csodát – gyerekek és felnőttek jöttek el a meghirdetett időpontban a fához előre elkészített díszekkel, süteményekkel, csillagszóróval, karácsonyi dalokkal. Mindezt úgy, hogy ennek korábban nem volt semmi hasonló előzménye! Ekkor lett Márovics Erika is a csapat tagja. Februárban pedig – ismét nulláról indulva – ugyanez a stáb Téliemlést hirdetett meg. A gyerekek zajkeltő szerszámokat készítettek, majd a kikiáltó (Jakab Márk) és egy dobos (Geröly Tamás) segítségével téliző rigmusokat kántálva felvonultak a Kós Károly téren. Tüzet gyújtottak, a kiszabásra ráaggatták gondúzó céduláikat, majd bedobták azt a máglyába. Mindez nem egy eldugott, hagyományait őrző kis faluban történt, hanem Budapesten, 2007-ben!

A wekerlei önkéntesek ekkor már tudták, hogy jó úton járnak. De az is tudták, a folyamat akkor lesz igazán sikeres, ha a lakosság lehető legnagyobb rétegét be tudjuk vonni a munkába! Három területen keresték a kapcsolatot: **1. Ötletelés** (a közös szellemi kincs többet ér, mint néhány szakember tudása). **2. Munka** (nemcsak arról van szó, hogy ennyi munkát csak sok feladatvállalóval lehet elvégezni, de valójában ez a fő cél is: lehetőséget adni mindenkinek, hogy beleköstöljön a közös munka, a közért való tevékenység örömeibe). **3. Részvétel** a programokon (hiába találnak ki és valósítanak meg sok eseményt, ha az csak kismértékben találkozik a lakosság érdeklődésével).

Amikor végre kezdték komolyan megérteni azt, hogy a Centenárium itt van a nyakukon, már tudatosan keresték a lakosság-kapcsolatot. Persze ekkor már volt hátterük! A wekerleiek véleményét a centenáriummal kapcsolatban először a Wekerle lapban kérték ki. Azután áprilisban, majd júniusban szórólapokkal és plakátokkal keresték meg őket. Jól működött a Wekerlei Hírháló is! Sorra jöttek az ötletek. Júniusi felhívásunkban azt is felajánlották, hogy az érdeklődő-ötletadó lakosokkal úgy beszélgetnek el, hogy közben egy kis sétát teszünk a telepen. Erre is többen jelentkeztek. Gyűlt tehát az anyag.

A WTE háromfős bizottságot hozott létre, amely rendbe tette a programhalmazt, s, amelyik részt vett az Önkormányzat által működtetett bizottság munkájában is. Októberre kialakult a 2008. évi program első változata. Ennek ismertetésére, no meg önkéntesek szervezése érdekében 2007. november 9-re lakossági fórumot hirdettek. Az eseményen mintegy negyvenen jelentek meg és közülük sokan ajánlották fel önkéntes munkájukat. Egyébként nagy volt az érdeklődés, kritizáló vélemények is elhangzottak és – persze – újabb és újabb ötletek is.

Eldőlt a dolog! A telep lakosainak egy része nyilvánvalóan megértette a hívást és a kihívást, megmozdult. Új arcok tűntek fel, közöttük művelődésszervezők, grafikusok. Közülük néhányan (Sági Zenina, Gera Attila) hallatlan módon felgyorsították a munkafolyamatokat. Egyszer csak felfedezték: itt van közöttük Somogyvári Rudolf is. Hivatásos filmes, aki a háttérben maradván, kezdetől fogva megörökített mindent, ami addig történt. Bartos Győző, a Munkás Szent József Közösségi Ház gondnoka mindig a szervezők segítségére volt. Nagyon fontos volt ez a nemes gesztus, hiszen a Wekerlének nincs más közösségi tere. Csernai Zsuzsa is jelezte: örömmel dolgozik együtt a csapattal! Aztán felbukkantak ezermesterek: Veres Vince és Szomszéd János minden technikai problémát meg tudott oldani. Még a szomszéd kerületbe is eljutott az itteni események híre; így talált rájuk Bodnár Sándor. Bekapcsolódott a munkába Boros János, a WTE vezetőségi tagja. Az egyik „Wekerle-megváltó” beszélgetésre eljött Bank Róbert. Végül is ő fogalmazta meg a csapat a Wekerlével kapcsolatos érzéseit, az ő gondolata volt a Centenárium jelmondata is: *Wekerle, ahol értéket őriz az idő*. Egyszeriben sokan lettek!

S az érdeklődés nem hagyott alább! Ismét jelentkezett több új, ígéretes fiatal (Csutorás Robi, Horváth Marianna, Kárpáti Richárd, Szögi Szabolcs), akik egyből otthon érezték magukat ebben az alkotó közegben. Nagy terhet vettek a vállukra. A szervezők elmondták nekik: mindenki személyesen felel a munkájáért! Aki valamely munkát felvállalt, azt maga magának kell megcsinálnia, magának kell megkeresni hozzá a segítőt. Azt is nyilvánvalóvá tették: ha valaki bármely okból is elmarad, nem lesz, ki utána telefonáljon, helyébe álljon. Így az általa vitt munka kútba esik. Nem mentek bele abba a csapdába, hogy a társadalmi munkát az ember szívességéből végzi, az azzal kapcsolatos hibákat nem szabad számon kérni. Éppen ellenkezőleg! „*Anyyira bízunk Benned, anyyira fontos vagy nekünk, hogy válladdra tesszük a teljes felelősséget!*”

A Centenárium

A ma élő wekerleiek úgy döntöttek, méltó módon ünnepelik meg az évfordulót. A Wekerlei Társaság Egyesület (WTE) élére állt a törekvéseknek, és összefogta a tenni akarók tábort. Olyan eseménysorozatot tervezett, amely sokféle, gazdag kínálatával széles rétegeket érint meg.

A rendezvénysorozat megrendezésével az volt a célja, hogy a telepen élők és a minél szélesebb nyilvánosság figyelmét felhívja a Wekerle értékeire. A felkeltett érdeklődés segítségével minél több wekerleit kapcsoljon be a munkába: fejlessze a telepen élők közösségi életét és segítse az örökölt környezet szépítését.

Az eseményhez méltó programsorozat létrehozása érdekében az önkormányzat és kispesti civil szervezetek fogtak össze. Az eseménysorozat részben új elemekre épül, de a hagyományos programokat (Wekerlei Napok, Wekerlei Székelykapu-Futás, Wekerlei Székelykapu Napok) is a Centenárium jegyében rendezik. Ez utóbbiak ünnepi formát öltenek, és tudatosan hivatkoznak a centenárium ünnepség-sorozathoz való tartozására.

A telep lakóinak érdeklődését felkeltő, lakosságát megmozgató folyamatok már 2007-ben elindultak. Az önkormányzat a telep rendezettsége érdekében több lakossági pályázatot is kiírt, míg a WTE – más pályázatok megjelentetése mellett – a lakosság mozgósításában vesz részt. Külön kapcsolódási lehetőséget teremtett az iskolás korosztály számára. A szervezők művészeti pályázatokat is meghirdettek hivatásosoknak és amatőröknek. A téma – természetesen – a *Wekerle-telep és a Centenárium*.

Kiemelt jelentősége van azon eljárási folyamat elindításának, melynek során a Wekerle egységes műemléki védettséget élvez majd. Ennek eredményeként diszkvizitást kap néhány épület, ismertető-, üdvözlő- és emléktáblák, valamint egységes telepi, belső információs és irányító táblarendszer segíti a tájékozódást; meg szépülnek a Wekerle-telepi terek.

A kerületi és a wekerlei kiállítótermekben, továbbá szabadtéren is a teleppel és a Centenáriummal összefüggő kiállítások váltják egymást. Három kiadvány megjelentetése is gazdagítja a programot. A személyes hangvétel két filmbemutatóban és egy kötetben kap szerepet. A különleges, egyedi programok: művelődéstörténeti játszótér – „100 éve játszották”; fáklyás felvonulás; vasárnaponkénti térzene a Kós Károly téren; az „István a király” élő előadása; a wekerlei induló bemutatása.

Helyi jelentőségű és országos programokat érintő sporteseményeket is rendeznek. Rendszeresen működik majd a Wekerlei Pódium, a telep kulturális szalonja és a Wekerlei Filmklub. A centenárium program az ősz folyamán csúcsosodott ki. Szeptemberben tudományos ülészak értékelte az építészeti örökséget, és vont mérleget arról, miként sáfarkodtak a ránk hagyott kincsel. A XVII. Wekerlei Napok mintegy előkészítője az október-novemberi események sorozatának. Ennek során végleges helyére állítják fel a Wekerlei Életfát. Novemberben megvalósul a wekerleiek egy már régóta dédelgetett álma: szobrot állítanak Wekerle Sándornak. A Kispesti Önkormányzat és a wekerleiek egyaránt eltökéltek abban, hogy 2008 novemberében ünnepélyes felavatásra készen ott kell állnia Wekerle Sándor szobrának a Kós Károly téren, hogy az egykori miniszterelnök – immár szoborként – részese lehessen az általa létrehozott városrész ünnepének.

* * *

A Wekerle-telepiek elindultak azon az úton, melyen végigjárva kedvezőbb életfeltételeket teremthetnek maguk számára. Úgy tűnik: a Wekerle kilépett térből és időből: itt máris élhetőbb világot élnek.

A kertváros lakói életmódjukkal is igazolják: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.” Élni akarásukat, lokálpatriotizmusukat a telepen élő mérnökök, építészek, művészek, értelmiségiek egy kis csoportjának közös alkotása, a Wekerlei Életfa hirdeti.

A wekerleiek lelkesedéséből, kerületi összefogásból, helyi és országos források mozgósításából megvalósuló Wekerle-Centenárium programsorozat a 2008. esztendő különleges színfoltja helyi-, országos. és nemzetközi szinten egyaránt. Olyan – jelenkori történelmünkben ritka – esemény, mely bár kizárólag pozitív elemekből építkezik, mégis a vezető hírek közé, a címlapokra kerülhet. A wekerleiek élnek a lehetőséggel!

Nagy Tamás – Romhányi András